

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERSPEKTİFİNDEN KATILIM BANKACILIĞI: TÜRKİYE'DEN BULGULAR IŞIĞINDA

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi : 12.02.2025
Kabul Tarihi : 17.06.2025
Türü : Araştırma Makalesi
DOI Numarası : 10.55322/mdbakis.1638736

Dr. Öğr. Üyesi Burcu NAZLIOĞLU*

Bibliyografik Bilgiler

Nazlıoğlu, B. (2025). "Sürdürülebilirlik Perspektifinden Katılım Bankacılığı: Türkiye'den Bulgular Işığında" *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2025, Sayı : 76, Sayfa : 47-66) <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1638736>

ÖZ

Türkiye'de katılım bankacılığı sektörü, son yıllarda istikrarlı bir büyüme göstermiş, 2017 yılında yüzde 5 olan pazar payı, 2023 yılı itibariyle yüzde 8,5 seviyesine ulaşmıştır. 2025 hedefleri doğrultusunda, sektör payının yüzde 15'e çıkarılması öngörülmektedir. Hızla gelişen katılım bankacılığı hem sunduğu kendine özgü finansal ürünler hem de sürdürülebilirlik ile uyumlu faaliyetleri ile dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında, dört katılım bankasının 2022-2023 yıllarına ait sürdürülebilirlik raporları nitel analiz yöntemiyle değerlendirilmiş, sürdürülebilirlik profillerinin çıkarılması amacıyla BIST Endeks Seçim Kriterleri (çevresel, kurumsal yönetim ve sosyal kriterler bazında) temel alınarak, katılım bankalarının bu kriterlere uyumu, uygulamaları ve sundukları raporlar incelenerek sonuçlar ortaya konmuştur. Analiz, katılım bankaların sürdürülebilirlik stratejileri ve politikalarına dair önemli

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, burcu.nazlioglu@hbv.edu.tr,
ORCID: 0000 0002 5817 6100

bulgular sunmakta ve ana temalar üzerinden kodlama yapılarak derinlemesine bir değerlendirme gerçekleştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Katılım Bankaları, BIST Sürdürülebilirlik Endeks Seçim Kriterleri

Jel Kodları: G21, M41, M48

ISLAMIC BANKING FROM THE PERSPECTIVE OF SUSTAINABILITY: IN THE LIGHT OF FINDINGS FROM TÜRKİYE

ABSTRACT

The Islamic banking sector in Türkiye has shown a stable growth in recent years, and its market share, which was 5 percent in 2017, reached 8.5 percent by 2023. In line with the 2025 targets, it is envisaged that the sector share will be increased to 15 percent. Rapidly developing islamic finance attracts attention with both the unique financial products it offers and its activities compatible with sustainability. This study aims to evaluate islamic banks operating in Türkiye from a sustainability perspective.

Within the scope of the study, the sustainability reports of four islamic banks for the years 2022-2023 were evaluated with the qualitative analysis method, and the results were presented by examining the compliance of the islamic banks with these criteria, their practices and the reports they submitted, based on the BIST Index Selection Criteria (on the basis of environmental, corporate governance and social criteria) in order to determine their sustainability profiles. The analysis provides important findings about banks' sustainability strategies and policies and carries out an in-depth evaluation by coding on main themes.

Keywords: Sustainability, Islamic Finance, BIST Sustainability Index Selection Criteria

Jel Classification: G21, M41, M48

1. GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, 1987 Brundtland Raporu'nun yayınlanmasının ardından akademik çevre, uygulayıcılar ve politika yapımcılar arasında hızla ilgi gören bir alan haline gelmiştir. Söz konusu rapor, sürdürülebilir kalkınmayı, mevcut ve gelecek nesillerin ekonomik, sosyal ve çevresel yaşam boyutlarından ödün vermeden karşılayan temel bir gereklilik olarak tanımlamaktadır (Aliyu, Hassan, Yusof ve Naiimi, 2017: 441). Bir diğer taraftan, sürdürülebilirlik ile İslami finansı ele alan akademik çalışmaların giderek arttığı gözlemlenmektedir. Bu artışın, İslami finansın kendine özgü ilkeleri doğrultusunda sürdürülebilirliğe daha duyarlı olabileceği yönündeki beklentiden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Paltrinieri, Migliavacca ve Pisera, 2020: 1).

Din ile sürdürülebilirlik veya sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiyi analiz etmek son derece ilginçtir. Bu noktada karşımıza, İslami finans kavramı çıkmaktadır. Katılım bankacılığı ve İslami finans kavramlarının netleştirilmesi, bu çalışmanın amaçlarından birini oluşturmaktadır. *Katılım bankacılığı, İslami bankacılığın Türkiye’deki uygulama şeklidir.* Bir diğer ifadeyle, Türkiye’de İslami finans kurumları katılım bankası olarak adlandırılmaktadır ve faizsiz bankacılık ilkelerine dayanmaktadır. Retrospektif bir bakış açısıyla katılım bankacılığı, 1983 yılında çıkarılan Özel Finans Kurumları düzenlemesi ile ortaya çıkmış ve 2005 yılında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) düzenlemesiyle yasallaşmıştır. Katılım bankaları, İslami finans prensiplerine bağlı kalarak hizmet verir ancak Türkiye’nin finansal düzenlemelerine de tabidir. Katılım bankacılığı da faizsiz finans, sukuk (İslami tahvil), mudaraba, murabaka gibi İslami finans yöntemlerini kullanır ancak terminoloji Türkiye’ye özgüdür. Küresel ölçekte İslami finans kurumları İslami bankalar olarak adlandırılırken, Türkiye’de bu kavram katılım bankacılığı olarak nitelenmekte, buradan hareketle bu çalışmada, İngilizce başlık ve özde de doğrudan çeviri olan participation banking yerine Islamic banking terimi kullanılmaktadır.

İslami finans, evrensel olup, dünyanın büyük dinleri ve etik gelenekleriyle örtüşen ortak değerler üzerine kuruludur (Kepli, 2012: 810). Doğası gereği İslami finans, sürdürülebilirlik ve hesap verilebilirliği ele alır. Ayrıca Arapça bir terim olan İslam kelimesi barış anlamına gelir ve bu anlayış İslami finanstaki barış ve adaletin güçlü bir şekilde benimsediğine işaret etmektedir. Katılım bankaları, İslami dayanakları esas alan finansal kuruluşlardır. Katılım bankalarını konvansiyonel bankalardan ayıran temel özellik faiz dağıtmak yerine kazanılan kârları dağıtmalarıdır (Türkan ve Kılıç, 2021: 155). İslami finans sektöründe etik uyumluluk sadece gönüllü bir tercih değil, aynı zamanda kavramsal bir gerekliliktir. İslami finans kuruluşları, yalnızca yürürlükteki yasalara uymakla kalmayıp, aynı zamanda İslami ilkelere de bağlı olmak durumundadır (örneğin faiz temelli borç işlemlerine girmemek gibi). Ayrıca İslam öğretilerine dayanan etik ilkelere de bağlı kalmakla yükümlüdürler (Sacarcelik, 2019: 132).

Katılım bankaları ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki etik ve sorumlu finans anlayışına dayanır. Faizsiz finans prensipleri doğrultusunda hareket eden katılım bankaları, ekonomik sürdürülebilirliği desteklerken sosyal ve çevresel etkileri de göz önüne almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve UNEP FI (United Nations Environment Programme Finance Initiative)¹ gibi uluslararası kuruluşların belirlemiş oldukları prensipler ile katılım bankacılığı esasları önemli ölçüde kesişmektedir. Bu ortak noktadan hareketle, katılım bankalarının sürdürülebilirlik konularında daha aktif bir rol üstlenmesi beklenmektedir. Bu çalışmada “peki durum gerçekten beklenen gibi mi” sorusuna cevap aranmaktadır. Türkiye’de katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliklerine ilişkin çalışmalar sınırlıdır, buna neden olarak katılım bankacılığının henüz bir gelişim sürecinde olması gösterilebilir. Türkiye’de 2021 yılı Mart ayında katılım bankalarının sürdürülebilir bankacılığa geçişine ilişkin önemli bir adım atılmıştır. Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ile İstanbul Uluslararası Kalkınmada Özel Sektör Merkezi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı arasında bir mutabakat zaptı imzalanarak, İslami finansın kullanımı yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak amaçlanmıştır (Akbaş ve Kaya, 2022: 163).

1 UNEP FI, 1992 yılında kurulmuş, finansal sistemin sürdürülebilir kalkınma ve çevresel sorumluluk ilkeleriyle uyumlu hale gelmesini amaçlayan bir girişimdir. UNEP FI sürdürülebilir bankacılığa geçişte en önemli aşamalardan birisi olarak gösterilmekte, bu girişim tarafından Kasım 2018’de gerçekleştirilen toplantı sonucunda Sorumlu Bankacılık Prensipleri kamuya ve tüm paydaşlara sunulmuştur.

Bu çalışmada, katılım bankalarının sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik yerel ve uluslararası düzenlemeler de dikkate alınmıştır. Türkiye’de katılım bankalarının faaliyetlerini şekillendiren en önemli düzenleyici çerçeve, BDDK tarafından yayımlanan “Sürdürülebilir Bankacılık İlkeleri” (2021) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından hazırlanan çeşitli düzenlemeler aracılığıyla sağlanmaktadır. Ayrıca, katılım bankalarının sürdürülebilirlik raporlamalarına ve çevresel, sosyal ve yönetim kriterlerine uyum sağlama yükümlülükleri, Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi gibi endeksler ve Kalkınma Ajansları gibi kurumlarca desteklenmektedir. Küresel ölçekte ise, Birleşmiş Milletler Sorumlu Bankacılık İlkeleri (UN PRB) ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gibi uluslararası standartlar, Türkiye’deki katılım bankalarının sürdürülebilirlik çabalarına yön vermektedir. Bu düzenlemeler ve standartlar, katılım bankalarının sürdürülebilirlik profillerinin oluşturulmasına önemli bir temel teşkil etmekte, aynı zamanda sektördeki raporlama ve uygulama süreçlerini daha şeffaf ve hesap verilebilir hale getirmektedir.

Bankacılık sektörünün sürdürülebilirliğe yönelik attığı adımların, sektörün ülke ekonomisindeki yeri ve konumu nedeniyle pek çok sektörü etkileyecek ve yönlendirecek olduğu açıktır. Bu çalışmada, finans sektörüne dahil olan ve İslami finansın önemli bir parçasını oluşturan katılım bankalarının, faaliyet ve sürdürülebilirlik raporları nitel analiz yöntemiyle incelenerek, bu bankaların BIST Sürdürülebilirlik Endeksine Seçilme Kriterleri²’ne duyarlılığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda, katılım bankalarının sürdürülebilirlik ilkelerine ne ölçüde uyum sağladığı, çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim kriterlerine yönelik yaklaşımları ve bu çerçevede raporlamalarındaki eğilimler incelenmektedir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, konunun mevcut literatürde hangi açılardan ele alındığını ortaya koyan bir literatür taraması sunulmakta, ardından araştırmanın kapsamı ve yöntemi açıklanarak, analiz ve bulgular paylaşılmaktadır. Çalışmanın son kısmında ise mevcut literatür ile araştırma sonuçları birlikte değerlendirilerek tartışmaya yer verilmekte ve gelecekteki çalışmalara yönelik öneriler sunulmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür, katılım bankacılığını sürdürülebilirlik kavramının farklı boyutları ile ele alan çeşitli akademik çalışmalar içermektedir. Bu bağlamda, literatürde hem teorik hem de ampirik çalışmalar yer almakta olup, katılım bankacılığı sürdürülebilirlik açısından farklı perspektiflerden incelenmektedir. Bununla birlikte, literatürde bazı boşluklar ve tartışmaların sürdüğü konular da bulunmaktadır. Bu başlık altında, katılım bankacılığının sürdürülebilirlik ile ilişkisi ele alan önde gelen akademik çalışmalar incelenerek, mevcut literatürün genel bir çerçevesi sunulacaktır.

Aliyu vd. (2017) çalışmalarında, İslami bankacılık sürdürülebilirliği üzerine yapılan literatürü incelemekte ve gelecekteki araştırmalar için yönlendirmeler sunarak akademisyenlerin ve uygulamacıların sürdürülebilirliğe ilişkin iki farklı bakış açısını İslami bankacılık ve finans hedefleri doğrultusunda ele almaktadır. Ayrıca çalışma, İslami bankacılık sürdürülebilirliği üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğu ve konuya verilen önemin artırılması gerektiği sonucunu vurgulamaktadır.

2 <https://www.borsaistanbul.com/files/bist-surdurulebilirlik-endeksi-temel-kurallari-31122014.pdf>

Şendurur ve Temelli (2018), Türkiye’de faaliyet gösteren geleneksel ve katılım bankalarının sosyal ve çevresel alanlarda faaliyet raporlarında yaptıkları açıklamaları inceleyerek, sürdürülebilirlik puanları belirlenmiş, daha sonra çoklu regresyon analizi yardımıyla sürdürülebilirlik puanları ile belirlenen değişkenler arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Sonuç olarak, büyüklük, likidite, karlılık, yaş, çevre puanı ve sürdürülebilirlik puanları ile banka türleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Sarker, Khatun ve Alam (2019), İslami finansın benzersiz yönlerini ve ekonomik kalkınmadaki rolünü keşfetmeyi amaçladığı çalışmada, İslami finansın Çin’deki yoğunluğunu incelemiştir. Çalışma, Çin’de ekonomik sürdürülebilirlik açısından İslami bankacılık ve finansın potansiyelini araştırmakta, içerik analizi yaklaşımı ile İslami finansın çeşitli yönlerine odaklanılmaktadır. İslami mikro-finance literatürünün analiz edildiği bu çalışmada sonuç olarak Çin’de benimsenmesi uygun olan önlemler önerilmektedir.

Geyikli ve Gökırmak (2021), katılım bankalarının sürdürülebilirlik faaliyetlerini değerlendirmek üzere finans sektöründen, akademi camiasından, çeşitli dernek ve danışmanlık şirketlerinden uzman kişilerle derinlemesine mülakat görüşmeleri gerçekleştirilmiş, sürdürülebilirlik faaliyetlerini kurum stratejisi olarak benimseyen katılım bankalarının, kamuoyu nezdindeki itibar ve prestijlerindeki artışın yanı sıra ürün ve hizmet yelpazesinin genişlemesiyle daha geniş bir müşteri kitlesine hitap etmesi ve bu sayede işlem kârlılıklarının artması şeklinde pozitif çıktılar elde edecekleri sonucuna ulaşmışlardır.

Alhammadi (2024) çalışmasında, İslami finansın Körfez İş birliği Konseyi (GCC) bölgesinde sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, yeniliği ve dijital dönüşümü desteklemedeki rolünü araştırmayı amaçlamış, içerik analizi kullanarak yapılan bu çalışmada son küresel krizlerin ekonomik sonuçları eleştirel bir biçimde incelemiştir. Bulgular, İslami finansın GCC’nin ekonomik çeşitliliğine ve küresel ekonomik durgunluklara karşı dayanıklılığına önemli ölçüde katkıda bulunma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Kalaycı ve Cevherli (2024) çalışmalarında, Türkiye’deki katılım bankalarının sürdürülebilirliğe etkilerini, dijitalleşmenin de bu etkiye katkılarını ortaya koymak amacıyla, öncelikle katılım bankacılığı, sürdürülebilirlik ve dijital bankacılık ile ilgili literatürün derlenmesi ve analiz edilmesi için nitel araştırma yöntemleri kullanmış, daha sonra nicel veri toplamak için anket yöntemi seçilmiş, katılım bankacılığı müşterileri ve diğer ilgili paydaşlara yönelik anketler yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, katılım bankacılığının sürdürülebilirlik ilkelerini ve dijitalleşme süreçlerini teşvik eden, etkinliği artıran bir finansal araç olarak görüldüğüne işaret etmektedir.

Bu çalışma literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, Türkiye’deki katılım bankacılığı özelinde sürdürülebilirlik uygulamalarını ve de küresel endekslerin sektör dinamikleriyle nasıl örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, sürdürülebilirlik ve katılım bankacılığının kesişimine, uygulamalı ve nitel analiz içeren özgün bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

3. BULGULAR VE ANALİZ

3.1. Araştırma Kapsamı

Bu araştırma, Türkiye’de faaliyet gösteren³ ikisi özel, ikisi kamuya ait olmak üzere toplam dört katılım bankasının (Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Emlak Katılım ve Ziraat Katılım) 2022 ve 2023 yıllarına ait sürdürülebilirlik ve faaliyet raporlarını incelemektedir. Analiz kapsamında, sürdürülebilirlik raporu yayımlamış olan katılım bankalarının doğrudan bu raporları, sürdürülebilirlik raporu bulunmayan bankaların ise faaliyet raporlarında yer alan sürdürülebilirlik ile ilgili bölümleri değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan araştırma yöntemi, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi yaklaşımına dayanmaktadır ve araştırmanın sonuçları tematik haritalama tekniği ile görselleştirilerek sunulmuştur. Verilerin analizi MAXQDA yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, elde edilen verilerin güvenilirliği ve geçerliliği kodlayıcı güvenilirliği sağlanarak artırılmış, kodlayıcılar arasında sağlana uyum ve tekrarlı analizler, verilerin geçerliliğini desteklemiştir. Bununla birlikte, araştırmanın doğası gereği, kullanılan içerik analizi tekniği ve örneklem kapsamı gibi yöntemsel sınırlılıklar da dikkate alınmış ve bulgular bu bağlamda yorumlanmıştır.

3.3. Araştırma Bulguları

Bu başlık altında, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular sunulmaktadır. Araştırmada kullanılan nitel içerik analizi yöntemi çerçevesinde veriler MAXQDA yazılımı ile işlenmiş ve tematik olarak gruplandırılmıştır. Bulgular, seçilen bankaların 2022-2023 sürdürülebilirlik raporlarında yer alan ifadelerin sıklık analizi ve tematik haritalama yöntemiyle görselleştirilerek yorumlanmıştır. İzleyen kısımda, analiz edilen raporlardan elde edilen önemli bulgular ve bunların dağılımlarına ilişkin sonuçlar detaylı olarak ele alınmaktadır.

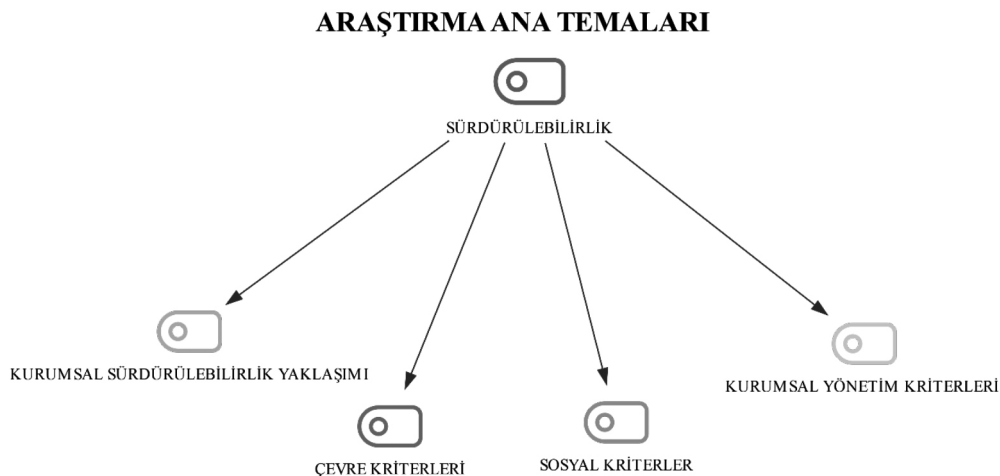
Şekil 1’de çalışma kapsamındaki dört katılım bankasının 2022-2023 faaliyet ve sürdürülebilirlik raporlarında geçen kelimelerin sıklıklarına göre oluşturulan kelime bulutuna yer verilmiştir.

3 Türkiye Katılım Bankaları Birliği’ne (TKBB) kayıtlı dokuz katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankalardan Hayat Finans ve T.O.M. Bank dijital banka olmaları nedeniyle; Dünya Katılım Bankası, Türkiye Finans ve Vakıf Katılım Bankaları ise, 2022-2023 yıllarında sürdürülebilirlik raporu yayınlamamaları ve faaliyet raporlarının da bir sürdürülebilirlik kısmı içermemesi nedeniyle çalışma dışı tutulmuşlardır.

Şekil 1. Seçilmiş dört bankanın 2022-2023 yılları sürdürülebilirlik raporlarında geçen kelimelerin sıklıklarına göre oluşturulan kelime bulutu

Şekildeki kelime bulutu, katılım bankalarının sürdürülebilirlik konusundaki önceliklerini ortaya koymaktadır. Çalışanlarına, müşterilerine, çevresel etkilere ve dijitalleşmeye odaklanan bir sürdürülebilirlik stratejisi benimseyen bankaların, Türkiye'ye özgü şekillendiği, sadece ekonomik değil, sosyal ve çevresel sorumlulukları da dikkate aldığıın altı çizilmektedir. Kelime bulutunda kelimelerin sıklığı ile kelime boyutları doğru orantılıdır. Şekilden de izlenebileceği üzere raporlarda en çok sürdürülebilirlik (n=667) kelimesi geçmektedir. Onu Türk (n=369), çalışanlar (n=245), çevre (n=237) ve finans (n=230) takip etmektedir.

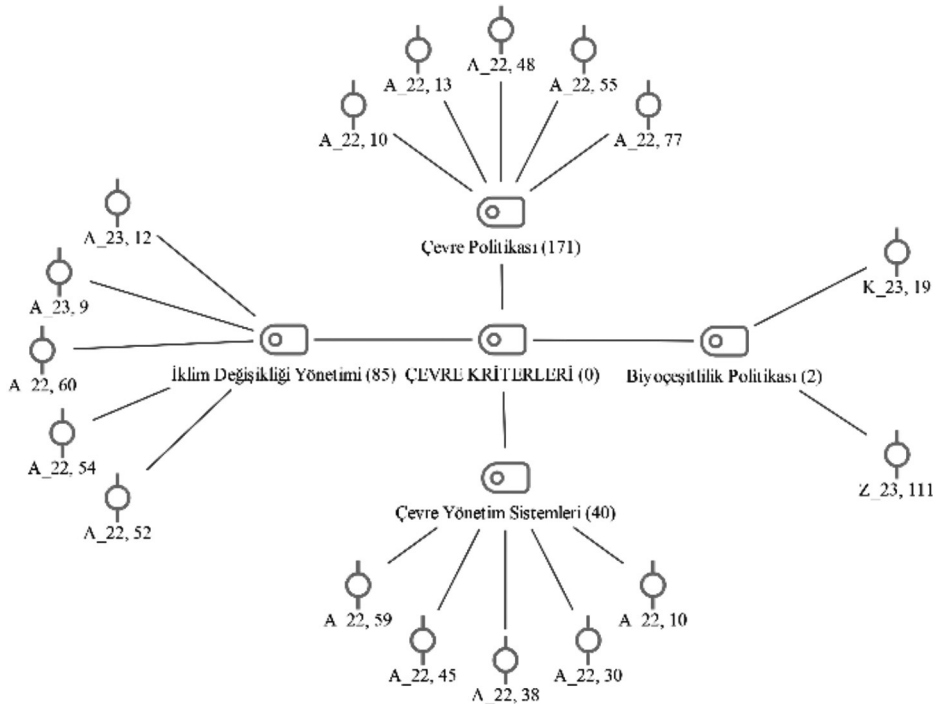
Şekil 2. Araştırma ana temaları

Şekil 2, araştırmanın temel kavramlarını ilişkilendirerek, sürdürülebilirliğin geniş kapsamının incelendiği dört alt başlığı göstermektedir.

Şekil 3, Tema-Alt Tema Modeli çerçevesinde çevre kriterleri başlığını detaylandıran bir kavramsal haritadır. Bu harita, çevre kriterlerinin ana başlıklarını ve alt bileşenlerini hiyerarşik bir şekilde sunmaktadır. Çalışma kapsamında yer alan katılım bankalarının 2022-2023 yılları sürdürülebilirlik raporlarına yansıyan çevre politikalarına tek tek bakıldığında;

Albaraka Türk, iklim krizi gibi çevresel sorunların çözümü için gönüllü adımlar atarak net sıfır emisyon hedefi ve Çevresel Sosyal Yönetişim Sistemi çerçevesinde bu alanda lider olmayı amaçlamaktadır. Nihai hedefi Net Sıfır Emisyon olan Albaraka Türk, sürdürülebilirlik stratejisini Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ÇSY) çerçevesinde oluşturmuştur. Banka, CDP, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, SBTi ve LEED Yeşil Bina Sertifikasyon çalışmaları yürütmektedir. Çevre politikası kapsamında enerji, su ve kâğıt gibi doğal sermayenin verimli kullanımı ve atık yönetimi konularına odaklanmaktadır. Sürdürülebilir Bankacılık Programı ile insana ve çevreye duyarlı, ekonomik ve küresel kalkınmaya destek olan bir finans kuruluşu olmayı hedeflemektedir. Kapsam 1 ve 2 emisyonlarının 2030'a kadar yüzde 50,4 azaltılması hedeflenmektedir.

ÇEVRE KRİTERLERİ

Şekil 3. Tema-Alt tema modeline göre Çevre Kriterleri haritası

Emlak Katılım, sürdürülebilir kalkınmayı tüm iş süreçlerinin merkezine alarak ekonomik büyüme, toplumsal kalkınma ve çevresel sorumluluk arasında dengeli bir yaklaşım benimsemektedir. Maddi ve

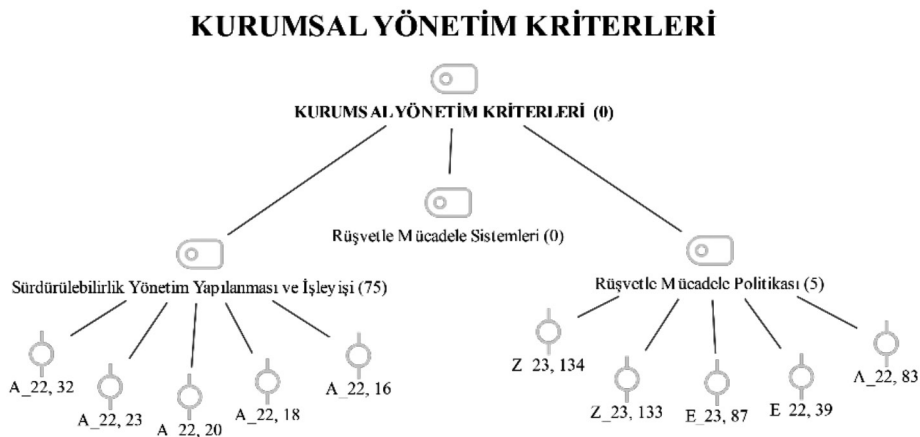
maddi olmayan sermaye kaynakları, teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme süreçlerinin yürütülmesi etkinleştirilecek, finansal ve ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek üzere, teknoloji ve çevreci çözümler üreten yan sanayiler için özelleştirilmiş finansman ürünleri üzerine çalışılacaktır.

Kuveyt Türk, gelecek nesillerin kaliteli yaşam hakkına sahip olmasını sağlamak, yaşadığımız dünyaya, içindeki tüm varlıklara ve insana gereken saygıyı göstermek ve israfın önüne geçmek odağıyla faaliyetlerini şekillendirmektedir. Banka, çevresel, sosyal ve yönetim boyutlarında çalışmalar yaparak sürdürülebilirliğe katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Sürdürülebilirlik politikası doğrultusunda Sürdürülebilirlik Komitesi ve dört farklı çalışma grubu oluşturulmuştur. Kuveyt Türk, atıkların geri dönüşümünü, enerji ve su tasarrufunu, sıfır atık uygulamalarını, yenilenebilir enerji finansmanını ve çevresel farkındalık çalışmalarını yürütmektedir.

Ziraat Katılım, doğrudan ve dolaylı çevre etkilerini kontrol etmeyi, iklim krizinin risklerini yönetmeyi ve sürekli iyileştirmeler sağlamayı hedeflemektedir. Enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, su yönetimi, atık yönetimi ve çevresel etki değerlendirmesi konularında çalışmalar yapmaktadır. Kredilendirme faaliyetlerinde çevresel ve sosyal etki yönetimi politikası uygulamakta, yatırım projelerinde çevresel ve sosyal risk değerlendirmesi yapmaktadır. Tarım sektörüne finansman desteği sağlarken, iklim değişikliği ile mücadele kapsamında etkili projeler geliştirmektedir.

Şekil 3, çevresel sürdürülebilirlik bağlamında hangi kriterlerin dikkate alındığını ve kriterlerin nasıl organize edildiğini görselleştirmektedir. Kodlama numaraları, bu temalara atıfta bulunan referansları göstermektedir. Çevre Kriterleri ana temasının alt temaları olan *çevre politikaları* alt teması konusunda 171 kodlama, *iklim değişikliği* alt teması konusunda 85 kodlama, *çevre yönetim sistemleri* alt teması konusunda 40 kodlama ve *biyoçeşitlilik politikası* konusunda ise 2 kodlama yapılmıştır.

Şekil 4, Tema-Alt Tema Modeli çerçevesinde Kurumsal Yönetim Kriterleri başlığını detaylandıran bir kavramsal haritadır. Bu harita, kurumsal yönetimle ilgili temel kriterleri ve alt bileşenlerini hiyerarşik bir şekilde sunmaktadır.

Şekil 4. Tema-Alt tema modeline göre Kurumsal Yönetim Kriterleri haritası

Çalışma kapsamında yer alan katılım bankalarının 2022-2023 yılları sürdürülebilirlik raporlarına yansayan kurumsal yönetim kriterlerine tek tek bakıldığında;

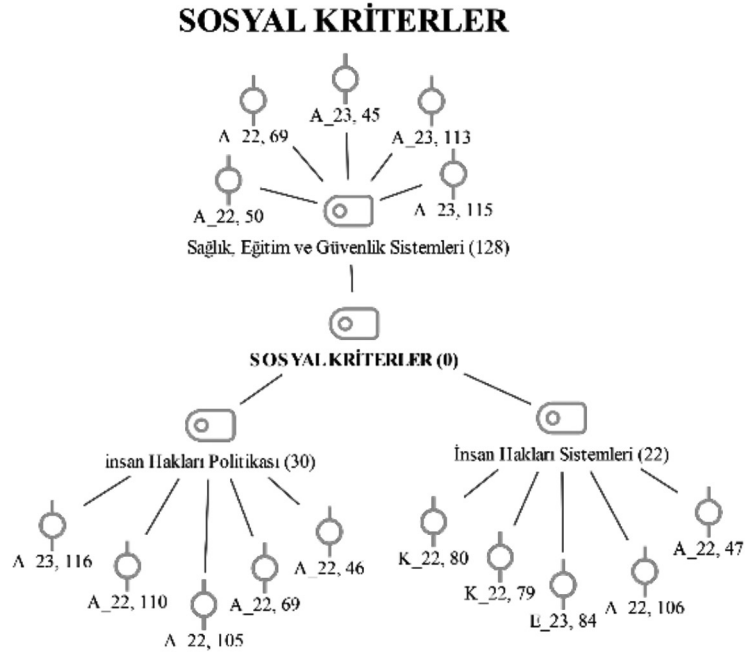
Albaraka Türk, sürdürülebilirlik faaliyetlerini Yönetim Kurulu seviyesinde Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Komitesi ile Genel Müdürlüğe bağlı Sürdürülebilirlik İcra Komitesi aracılığıyla yürütmektedir. Komite, Banka'nın Kurumsal Yönetim İlkeleri'ne uyumunu izlemek, değerlendirmek, iyileştirme çalışmalarında bulunmak, sürdürülebilirlik alanında en iyi uygulamaları benimsemesini temin etmek ve Yönetim Kurulu'na öneriler sunmakla görevlidir. Sürdürülebilirlik İcra Komitesi ise raporladığı konuları görüşür ve sonuçlandırılması için gerekli kararları alır. Ayrıca, sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk projelerinin hayata geçirilmesi için Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Komitesi'ne önerilerde bulunur. Banka, sürdürülebilirlik stratejisi ve politikalarını oluşturur, şirket faaliyetlerine entegre eder, performansını takip eder ve çevresel, sosyal, yönetim sistemini kredi risk değerlendirme sistemi ile entegre eder. İklim değişikliği risk, fırsat ve hedeflerini belirler ve raporlar. Ulusal ve uluslararası uygulama ve standartları takip eder, projelerinin bu standartlara uygun olmasını denetler. Kurumsal sorumluluk projelerinin bütçe, kapsam ve paydaşlarını değerlendirerek Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Komitesi'nin onayına sunar ve hayata geçirilen projeleri Sürdürülebilirlik İcra Komitesi toplantılarında değerlendirir. Ayrıca, yerel otoriteler ve düzenleyici kurumlar tarafından alınan kararlara ve mevzuata uyumlu hareket eder, politikalarını düzenler ve ulusal-uluslararası girişimlere destek verir.

Emlak Katılım, sürdürülebilirliği kurumsal yönetim yapısına entegre etmek amacıyla 2022 yılında Sürdürülebilirlik Komitesi'ni kurmuştur. Komite, Genel Müdür başkanlığında üst düzey yöneticilerden oluşmakta ve bünyesindeki çalışma gruplarının önerilerini değerlendirerek kararlar almaktadır. Çalışma grupları, sürdürülebilirlik stratejisi ve politikalarının oluşturulması, hedeflerin takibi, farkındalık eğitimleri ve sektör iletişimi gibi görevleri yerine getirmektedir. 2023 yılında Sürdürülebilirlik Servisi'nin kurulmasıyla sürdürülebilirlik çalışmaları daha hızlı ve etkili bir şekilde yürütülmeye başlanmıştır. Banka, çevresel, sosyal ve yönetim konularına odaklanarak karbon ayak izini azaltma, yeşil enerji kullanımı, kadın-erkek eşitliği, çalışan memnuniyeti ve etik kurumsal yönetim gibi hedefleri başarıyla gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Kuveyt Türk'te de sürdürülebilirlik çalışmaları Yönetim Kurulu seviyesinde Sürdürülebilirlik Komitesi ve bu komiteye bağlı dört farklı çalışma grubu (Sürdürülebilir Finans, İklim Değişikliği, Çalışan ve İletişim, Ekosistem Yönetimi) aracılığıyla yürütülmektedir. Sürdürülebilirlik Komitesi, çalışma gruplarından gelen önerileri değerlendirerek kararlar almakta ve uygulamaya koymaktadır. Çalışanların ve müşterilerin sürdürülebilirlik fikirlerini değerlendirmek için fikir toplama platformları ve Ideathon çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca, banka ve firmalarla görüş alışverişi yapılarak paydaşlarla birlikte sürdürülebilirliğe katkı sağlanmaktadır.

Ziraat Katılım'da da sürdürülebilirlik çalışmaları Yönetim Kurulu'nun himayesinde yapılandırılmış olup, Proje Finansmanı ve Sürdürülebilirlik Bölüm Başkanlığı tarafından koordine edilmektedir. Sürdürülebilirlik Komitesi, sürdürülebilirlik politikalarının geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve raporlanması konularında sorumludur. Banka, çevresel ve sosyal risk değerlendirmesi sonuçlarını Sürdürülebilirlik Komitesi'ne sunmakta, proje finansmanında çevresel ve sosyal standartları gözetmekte, yeşil ürünler sunmakta ve sıfır atık uygulamaları gerçekleştirmektedir.

Şekil 4, kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi ele alan bir harita sunmaktadır. Kurumsal yönetim kriterleri, sürdürülebilirlik yapılanması, rüşvetle mücadele sistemleri ve politikaları gibi alt başlıklar altında incelenmiştir. Kodlama numaraları, bu kriterlerle ilgili yapılan atıfları göstermektedir. Ancak, rüşvetle mücadele sistemleri ile ilgili belirli bir referans bulunmamaktadır. Kurumsal Yönetim Kriterleri ana temasının alt temaları olan *sürdürülebilir yönetim yapılanması ve işleyişi* alt teması konusunda 75 kodlama, *rüşvetle mücadele sistemleri* alt teması konusunda sıfır kodlama ve *rüşvetle mücadele politikası* konusunda beş kodlama yapılmıştır.

Şekil 5. Tema-Alt tema modeline göre Sosyal Kriterleri haritası

Şekil 5, Tema-Alt Tema Modeli kapsamında Sosyal Kriterler başlığını detaylandıran bir haritadır. Bu harita, sosyal sürdürülebilirlik açısından önemli olan temel kriterleri ve bunların alt bileşenlerini hiyerarşik bir yapıda sunmaktadır. Çalışma kapsamında yer alan katılım bankalarının 2022-2023 yılları sürdürülebilirlik raporlarına yansıyan sosyal kriterlere tek tek bakıldığında;

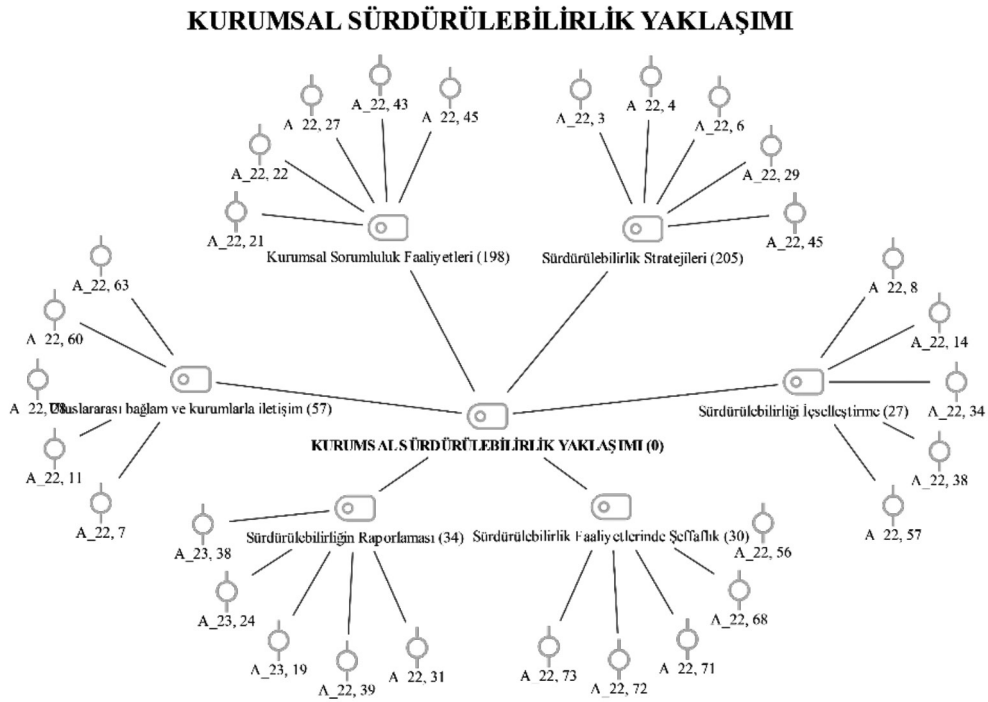
Albaraka Türk, tüm faaliyetlerinde paydaşlarına dil, din, ırk, cinsiyet, felsefi inanç, mezhep gibi sebeplerle ayırım yapmadan dürüstlük, güven, tarafsızlık ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde yaklaşmaktadır. Banka, sosyal sorumluluk bilinciyle sağlık, eğitim, çevre, hassas gruplar, kültür gibi alanlarda faaliyet gösteren kişi, kurum ya da sivil toplum kuruluşlarına aynı ve nakdi bağış ve yardım yapmaktadır. Albaraka Türk, insan kıymetlerinin mesleki bilgi birikimini, yetkinliklerini ve bireysel refahını geliştirmek için yatırım yapmaktadır. Sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk faaliyetlerinde iş birliği yapılacak kişi, kurum ya da sivil toplum kuruluşlarının belirlenmesinde Albaraka Türk'ün vizyon, misyon ve etik ilkeleri göz önünde bulundurulmaktadır.

Emlak Katılım, insan odaklı bir yaklaşımın geleceğin kurumsal ortamını geliştirmede en önemli sermayesi olduğuna inanmaktadır. Banka, çevresel önceliklerin yanı sıra kadın-erkek eşitliği, çalışan memnuniyeti ve yolsuzlukla mücadele gibi sosyal konulara da odaklanmaktadır. Yeşil finansman alanındaki çalışmalarının yanı sıra sosyal refahı ve kalkınmayı destekleyen finansal modellerin geliştirilmesinde öncü bir rol üstlenmektedir.

Kuveyt Türk, “Önce Çalışan” anlayışıyla çalışanlarına yönelik çeşitli uygulamalar gerçekleştirmektedir. Banka, esnek çalışma modelleri, yan haklar, özel günlere yönelik izinler, çalışan memnuniyetini artıran uygulamalar gibi çalışan odaklı politikalar yürütmektedir. Kuveyt Türk Akademi markasıyla çalışanların mesleki ve kişisel gelişimlerine yönelik eğitim ve gelişim faaliyetleri yürütülmektedir. Banka, ayrıca çalışan sağlığı ve güvenliğine yönelik kapsamlı uygulamalar gerçekleştirmektedir. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda, eğitim, sağlık, çevre ve hassas gruplar alanlarında çalışmalar yürüten Albaraka Türk, Emlak Katılım ve Ziraat Bankası, çalışanlarının mesleki ve kişisel gelişimlerine de önem vermektedir. Bankalar, çalışanlarına yönelik eğitim ve gelişim programları, sağlık ve güvenlik uygulamaları, yan haklar gibi insan odaklı politikalar geliştirerek çalışan memnuniyetini artırmayı hedeflemektedir.

Ziraat Katılım, insan odaklı çalışma koşullarının önemine inanmakta ve tüm çalışanlara fırsat eşitliği ve kendini geliştirme imkânı sunmaktadır. Banka, çalışanları arasında ırk, din, dil ve cinsiyet ayrımı yapmamakta, personelin kötü muameleye maruz kalmaması için önlemler almaktadır. Ziraat Bankası, çalışanlarının mesleki ve kişisel gelişimlerine yönelik eğitim ve gelişim faaliyetlerine önem vermektedir. Banka, müşterilere yönelik finansal okuryazarlık eğitimleri de sunmaktadır.

Şekil 5, bu kriterlerin birbirleriyle olan bağlantılarını görselleştirerek, sosyal sürdürülebilirliğin çeşitli yönlerini daha sistematik bir şekilde incelemeye yardımcı olmaktadır. Sosyal Kriterler ana temasının alt temaları olan *sağlık, eğitim ve güvenlik sistemleri* alt teması konusunda 128 kodlama, *insan hakları politikası* alt teması konusunda 30 kodlama ve *insan hakları sistemleri* konusunda 22 kodlama yapılmıştır.

Şekil 6. Tema-Alt tema modeline göre Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı haritası

Şekil 6, Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı'nı tema ve alt temalara ayırarak gösteren bir haritadır. Bu model, kurumsal sürdürülebilirlik ile ilgili temel bileşenleri ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini açıklamaktadır. Çalışma kapsamında yer alan katılım bankalarının 2022-2023 yılları sürdürülebilirlik raporlarına yansıyan kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı kriterlerine bakıldığında;

Albaraka Türk, sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk konularına büyük önem vermektedir. Banka, paydaşlarını sürdürülebilirlik konusunda şeffaf bir şekilde bilgilendirmek için gerekli adımları atmakta ve TCFD altyapısını oluşturmayı hedeflemektedir. Bağış ve yardımların yapılmasında faizsiz finans ve katılım bankacılığı ilkeleri, Albaraka Türk vizyon, misyon ve etik ilkeleri göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca, bağış ve yardımlar hakkında Genel Kurul toplantılarında ortaklara bilgi verilmektedir. Albaraka Türk, sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk faaliyetlerinde iş birliği yapılacak kişi, kurum ya da sivil toplum kuruluşlarının belirlenmesinde faizsiz finans ve katılım bankacılığı ilkelerini, Albaraka Türk vizyon, misyon ve etik ilkelerini göz önünde bulundurmaktadır. Banka, eğitim, sağlık, çevre, hassas gruplar, kültür gibi alanlarda sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Ayrıca, Banka çalışanlarının gönüllü olarak faaliyetler gerçekleştirdiği Sosyal Sorumluluk Kulübü'ne destek verilmektedir. Albaraka Türk, sürdürülebilirlik stratejisini Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ÇSY) çerçevesinde oluşturmuştur. Banka, sürdürülebilirlik strateji ve politikalarını oluşturmakta, şirket faaliyetlerine entegre etmekte ve sürdürülebilirlik performansını takip etmektedir. Ayrıca, ÇSY sistemini kurarak kredi risk değerlendirme sistemi ile entegre etmektedir. Banka, sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk alanlarında ulusal ve uluslararası uygulama ve standartları takip etmekte ve proje ve çalışmaların bu uygulama ve standartlara uygun olmasını denetlemektedir. Albaraka Türk, sürdürülebilirlik alanında öncü bir banka olarak, Karbon Saydamlık Projesi, BIST Sürdürülebilirlik Endeksi,

SBTi ve LEED Yeşil Bina Sertifikasyon çalışmaları yürütmektedir. Banka, iklim değişikliği risk, fırsat ve hedeflerini belirleyerek gerekli raporlamaları gerçekleştirmektedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yürütülen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını destekleyerek Banka'nın iş süreçlerini bu hedeflere uygun hale getirmeyi hedeflemektedir. Albaraka Türk, sürdürülebilirlik ve şeffaflık ilkelerine büyük önem vermekte ve ilerleyen yıllarda entegre faaliyet raporlaması sürecinde “çifte önemlilik” yaklaşımını benimsemeyi planlamaktadır. Bu stratejik adım, sürdürülebilirlik alanındaki liderliğini pekiştirmeyi ve paydaşlarına değer yaratma sürecinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini daha da güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

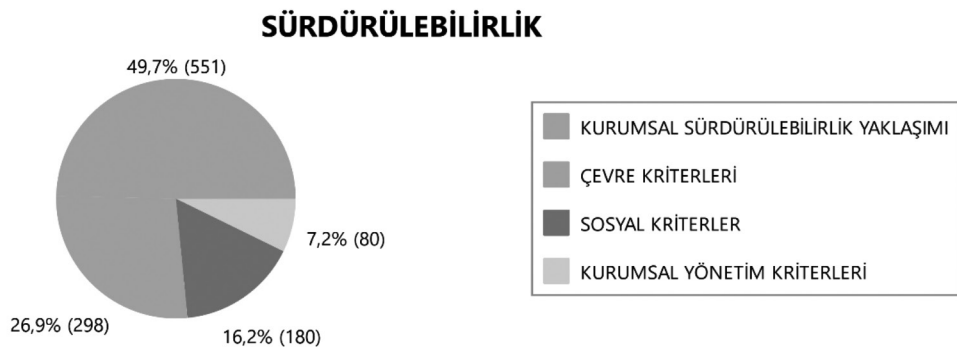
Emlak Katılım, Sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımları kapsamında enerji verimliliği ve çevre dostu projelere yatırım yapmaktadır. İnşaat ve gayrimenkul sektöründe çevresel etkilerin azaltılmasını hedeflemekte, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı destekleyen projelere öncelik vermektedir.

Kuveyt Türk, sürdürülebilirlik politikalarını teknolojik gelişmelerle entegre ederek yenilenebilir enerji, atık yönetimi ve çevre dostu finansman modellerini desteklemektedir. Çalışanları ve paydaşları ile şeffaf bir sürdürülebilirlik yaklaşımı benimseyerek eğitim, sağlık ve çevre alanlarında toplumsal projelere katkı sağlamaktadır.

Ziraat Katılım, tarım ve gıda sektörüne özel önem vermektedir. Yenilikçi finansal ürün ve hizmetlerle sürdürülebilir kalkınmayı desteklerken, doğal kaynakların korunması ve iklim değişikliğiyle mücadele alanlarında aktif rol almaktadır. Çiftçiler ve kırsal kalkınma projeleri ile toplumun ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Şekil 6, kurumsal sürdürülebilirlik konusundaki çeşitli faktörleri tematik olarak sınıflandıran bir model sunmaktadır. Harita, sürdürülebilirlik politikalarının nasıl şekillendiği, hangi faktörlerin etkili olduğunu ve bunların birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunu görselleştirmektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı ana temasının alt temaları kodlama sayılarına göre sıralı ifade edildiğinde, *sürdürülebilirlik stratejileri* (205), *kurumsal sorumluluk faaliyetleri* (198), *uluslararası bağlam ve kurumlarla iletişim* (57), *sürdürülebilirliğin raporlanması* (34), *sürdürülebilirlik faaliyetlerinde şeffaflık* (30) ve *sürdürülebilirliğin içselleştirilmesi* (27) olduğu görülmektedir.

Şekil 7, araştırmada belirlenen sürdürülebilirlik temalarının kod frekanslarını bir pasta grafiğiyle göstermektedir.

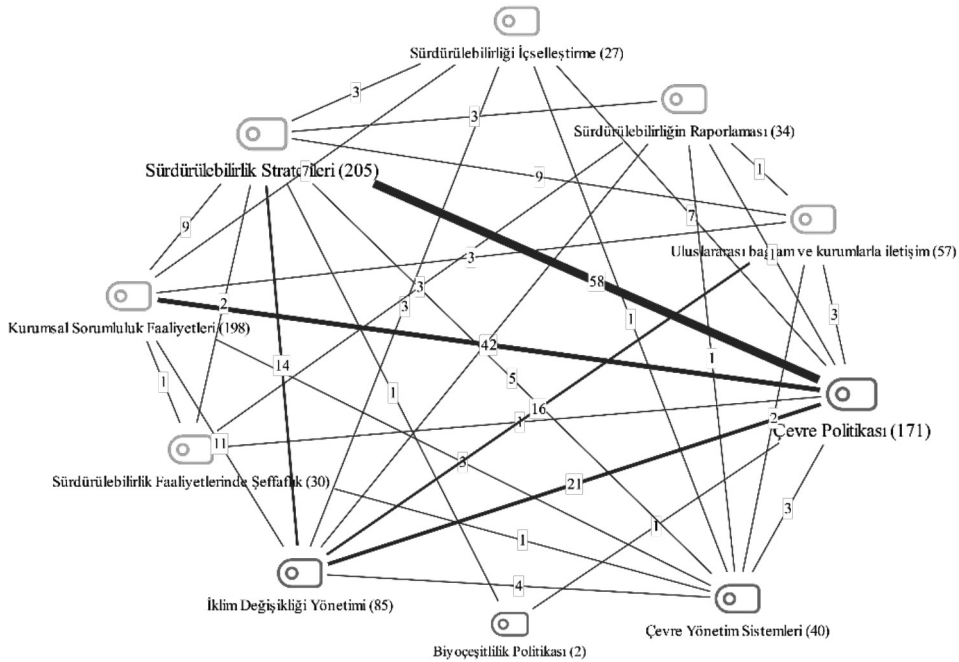

Şekil 7. Araştırmada belirlenen ana temaların kod frekansları

Grafikte dört ana tema bulunmakta ve her birinin toplam içindeki yüzdelik oranı belirtilmektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı 551 kod ile en yüksek orana sahiptir (yüzde 49,7) ve araştırmada en çok vurgulanan sürdürülebilirlik temasıdır. Çevre kriterleri 298 kod ile sürdürülebilirlik kapsamında çevresel etkilerin ve kriterlerin önemli bir yeri olduğuna işaret etmektedir (yüzde 26,9). Sosyal kriterler 180 kod ile sürdürülebilirlik kapsamında sosyal boyutun da dikkate alındığını ifade ederken (yüzde 16,2) kurumsal yönetim kriterleri 80 kod ile kurumsal yönetime ilişkin sürdürülebilirlik faktörlerinin en düşük frekansa sahip olduğunu göstermektedir (yüzde 7,2). Grafik, araştırmada hangi sürdürülebilirlik unsurlarının daha fazla önemsendiğini ve hangi alanların daha az vurgulandığını açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 8, kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı ile çevre kriterleri arasındaki ilişkiyi gösteren bir kod birlikte oluşturma modelidir. Bir diğer ifadeyle, sürdürülebilirlik kapsamında belirlene ana temaların birbirleriyle nasıl bağlantılı olduğu ve hangi konuların bir arada ele alındığı görselleştirilmiştir. Şekilde, çevresel sürdürülebilirlik kriterleri ve bunların kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımına nasıl entegre edildiği görülmektedir. İlişkileri gösteren çizgilerin kalınlığı ilişki sıklığı ile doğru orantılı olarak artırılmıştır.

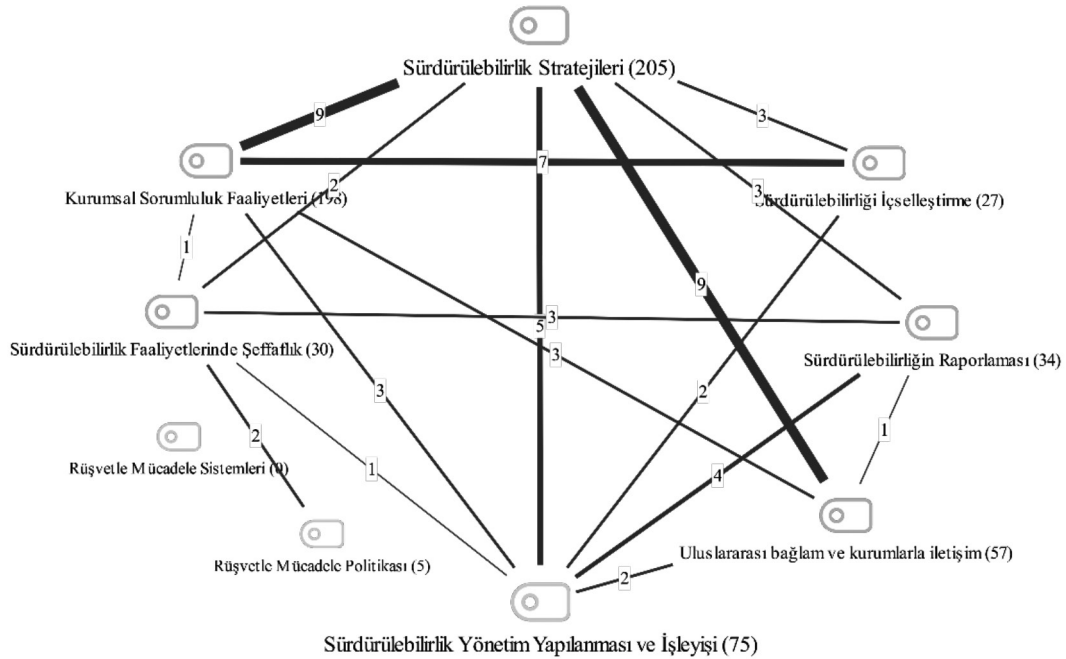
KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI - ÇEVRE KRİTERLERİ

Şekil 8. Kod birlikte Oluşma modeline göre Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı- Çevre Kriterleri ilişkisi

Şekil 8’de kod birlikte oluşma modeline göre Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı alt temaları ile Çevre Kriterleri alt temaları arasındaki ilişki haritası verilmiştir. İlişkileri gösteren çizgilerin kalınlığı ilişki sıklığı ile doğru orantılı olarak artırılmıştır. Şekilde de görüldüğü üzere en yüksek çakışma çevre politikası alt teması ile sürdürülebilirlik stratejileri alt teması (n=58) arasındadır. Bunu, çevre politikası örnekleri alt teması ile kurumsal sorumluluk faaliyetleri alt teması arasındaki çakışma (n=42) ve çevre politikası alt teması ile iklim değişikliği yönetimi alt teması arasındaki çakışma (n=21) takip etmektedir.

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI - KURUMSAL YÖNETİM KRİTERLERİ

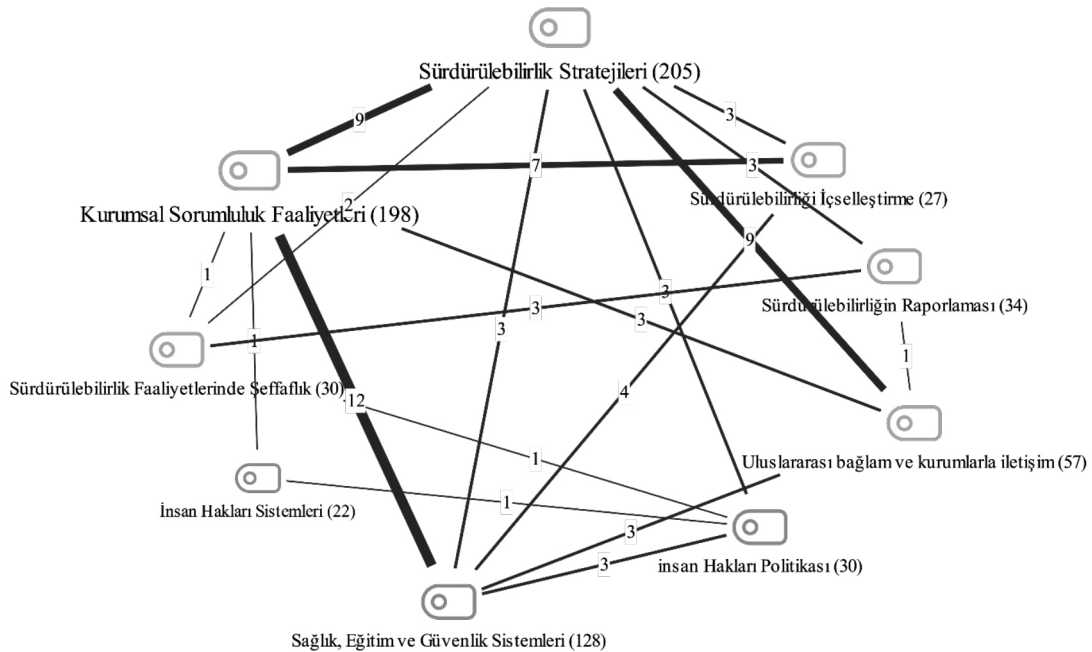
Şekil 9. Kod birlikte Oluşma modeline göre Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı- Kurumsal Yönetim Kriterleri ilişkisi

Şekil 9’da kod birlikte oluşturma modeline göre Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı alt temaları ile Kurumsal Yönetim Kriterleri alt temaları arasındaki ilişki haritası verilmiştir. İlişkileri gösteren çizgilerin kalınlığı ilişki sıklığı ile doğru orantılı olarak artırılmıştır. Şekilden de izlenebileceği üzere en yüksek çakışma sürdürülebilirlik stratejileri alt teması ile kurumsal sorumluluk faaliyetleri ve uluslararası bağ- lam ve kurumlarla iletişim alt temaları (n=9) arasındadır. Bunu kurumsal sorumluluk faaliyetleri alt teması ile sürdürülebilirliği içselleştirme (n=7) ve sürdürülebilirlik stratejileri alt teması ile sürdürülebi- lirlik yönetim yapılanması ve işleyişi alt teması arasındaki çakışma (n=5) takip etmektedir.

Son olarak, Şekil 10 ise, kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı ile sosyal kriterler arasındaki ilişkileri gösteren bir kod birlikte oluşma modeli sunmaktadır. Bir diğer ifadeyle, sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili temel unsurların birbirleriyle nasıl bağlantılı olduğunu görselleştirilmiştir. İlişkileri gösteren çizgilerin kalınlığı ilişki sıklığı ile doğru orantılı olarak artırılmıştır. Şekilde de görüldüğü üzere en yüksek çıkışma kurumsal sorumluluk faaliyetleri alt teması ile sağlık, eğitim ve güvenlik sistemleri alt teması (n=12)

arasındadır. Bunu kurumsal sorumluluk faaliyetleri alt teması ile sürdürülebilirlik stratejileri alt teması ve sürdürülebilirlik stratejileri ile uluslararası bağlam ve kurumlarla iletişim (n=9) takip etmektedir.

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI - SOSYAL KRİTERLER

Şekil 10. Kod birlikte Oluşma modeline göre Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı- Sosyal Kriterleri ilişkisi

Çalışma kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı, Çevre Kriterleri, Sosyal Kriterler ve Kurumsal Yönetim Kriterleri şeklindeki dört ana tema⁴ üzerinden kodlama yapılarak derinlemesine bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir ve katılım bankalarının sürdürülebilirlik stratejileri ve politikalarına dair elde edilen önemli bulgular yukarıda sunulmuştur. Bulguları bir arada değerlendirmek gerekirse;

Kelime Sıklıkları ve Temalar

- En sık geçen kelimeler arasında “sürdürülebilirlik”, “Türk”, “çalışanlar”, “çevre” ve “finans” öne çıkmaktadır. Bu durum, raporlarda sürdürülebilirlik odaklı bir dilin hâkim olduğunu göstermektedir.
- Ana temaların kodlama sıklıkları incelendiğinde, Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı (yüzde 49,7) en yüksek ağırlığa sahip tema olarak öne çıkarken, onu Çevre Kriterleri (yüzde 26,9), Sosyal Kriterler (yüzde 16,2) ve Kurumsal Yönetim Kriterleri (yüzde 7,2) takip etmektedir.

4 Çevre, Sosyal ve Kurumsal yönetim temaları dışında kalan ancak sürdürülebilirlikle ilgili anlamlı olduğu düşünülen kodlamalar, dördüncü ana tema olan Kurumsal Sürdürülebilirlik yaklaşımı altında sunulmuştur.

Çevresel Politikalar

- Bankalar, çevresel sürdürülebilirlikte enerji verimliliği, yenilenebilir enerji projeleri ve atık yönetimi gibi alanlarda aktif çalışmalar yürütmektedir. Özellikle, Albaraka Türk'ün net sıfır emisyon hedefi ve Kuveyt Türk'ün sıfır atık uygulamaları dikkat çekmektedir.
- Kodlama analizinde çevre politikaları alt teması, diğer çevresel alt temalara kıyasla daha yüksek bir ağırlığa sahiptir.

Sosyal Politikalar

- İnsan hakları, çalışanların gelişimi ve sosyal projeler, bankaların öncelikli alanları arasında yer almıştır. Kuveyt Türk ve Emlak Katılım gibi bankaların çalışan odaklı programları ve Ziraat Katılımın kırsal kalkınma projelerine katkıları bu alandaki öncü uygulamalardır.

Kurumsal Yönetim

- Yönetim seviyesinde sürdürülebilirlik komiteleri ve çalışma grupları oluşturulmuş; strateji, politika geliştirme ve performans takibi gibi işlemlere önem verilmiştir. Ancak, rüşvetle mücadele sistemleri gibi alt temalarda kodlama sıklıklarının düşük olması, bu alanlarda gelişim potansiyeline işaret etmektedir.

Temalar Arası İlişkiler

- Kod birlikte oluşma analizleri, özellikle Çevre Politikaları ile Sürdürülebilirlik Stratejileri arasındaki güçlü ilişkiyi ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, sosyal kriterlerle kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri arasındaki etkileşimler de belirgindir.

4. SONUÇ

İslami finans, birey ve toplumun ekonomik kalkınmasını, etik ve sosyal uyumu merkeze alan bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, sürdürülebilirliğin öne çıkan alt başlıklarından birisi olan insani finans ve yeşil finans gibi kavramlar İslami finansın köklü prensipleri ile doğal bir uyum içerisindedir. Dolayısıyla İslami finansın sürdürülebilirliğin her boyutuna etki etme kabiliyeti çok yüksek seviyede olacaktır (Canbaz, 2022: 1955). Bu çalışmada önce, terminolojiyi netleştirmek amacıyla İslami finans ve katılım bankacılığı kavramları ele alınmıştır. Katılım bankacılığı, İslami bankacılığın Türkiye'deki uygulama şeklidir. Bu çalışma, İslami finansın, Türkiye'de adlandırıldıkları şekliyle katılım bankacılığının, temel değer ve prensiplerinin, sürdürülebilirlik ilkeleriyle büyük ölçüde örtüştüğünü ortaya koymaktadır.

TKBB'ye kayıtlı dokuz katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankalardan Hayat Finans ve T.O.M. Bank dijital bankacılık modeli ile faaliyet gösterdiklerinden, diğer yandan, Dünya Katılım Bankası, Türkiye Finans ve Vakıf Katılım Bankaları ise, 2022-2023 yıllarında sürdürülebilirlik raporu yayınlamamaları ve faaliyet raporlarının da bir sürdürülebilirlik kısmı içermemesi nedeniyle çalışma dışı tutulmuşlardır. Albaraka Türk, Emlak Katılım, Kuveyt Türk ve Ziraat Katılım ise araştırma kapsamına alınan kalkınma bankalarıdır. Albaraka Türk'ün halihazırda BIST Sürdürülebilirlik endeksinde yer aldığı, Emlak Katılım Bankasının sürdürülebilirlik raporu yayınladığı, Kuveyt Türk ve Ziraat Katılım bankalarının ise faaliyet

raporlarında sürdürülebilirliğe geniş olarak yer verdikleri görülmekte, buna karşın diğer beş katılım bankasının ise daha sınırlı düzeyde çalışmalar yürüttüğü gözlemlenmektedir.

Çalışma kapsamında yürütülen analiz bulguları, bankaların sürdürülebilirlik yaklaşımları uyarınca çevresel, sosyal ve yönetim alanlarında kapsamlı stratejik hedefler belirlediklerini göstermektedir. Bankaların sürdürülebilirlik stratejilerini yalnızca çevresel hedeflerle sınırlamayıp, sosyal sorumluluk projeleri ve kurumsal yönetim mekanizmalarıyla geniş bir yelpazede uygulamakta olmaları sürdürülebilirlik hedeflerinin bütüncül bir perspektifle ele alındığını göstermektedir. Bir diğer taraftan, katılım bankalarının özellikle, rüşvetle mücadele sistemleri ve politikalarının kurumsal yönetim içerisinde daha belirgin hale getirmeleri gerektiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'deki katılım bankalarının sürdürülebilirlik alanında hem ulusal hem de uluslararası standartlara uyum sağlamaya yönelik önemli adımlar attıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunma konusunda daha spesifik ve ölçülebilir hedefler belirlemek, bankaların bu alandaki etkisini artıracaktır. Bu çalışmanın bulguları, bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik politikalarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamakla birlikte, sektördeki diğer kurumlar için de yol gösterici olabilir. Çalışmanın sınırlılıkları, analiz edilen raporların yalnızca belirli dönemi kapsamı ve yalnızca Türkiye'deki katılım bankalarını içermesi ve bu durumun genelleme yapmayı engellemesi şeklinde ifade edilebilir. Bu sınırlılıkların gelecekte yapılacak çalışmalarda daha geniş kapsamlı veri setleri ve farklı metodolojik yaklaşımlar kullanılarak ortadan kaldırılması mümkün olacaktır. Ayrıca, önümüzdeki dönemde dijital bankacılığın gelişimi ile birlikte, katılım bankalarının sürdürülebilirlik çerçevesinde nasıl bir dönüşüm geçireceği önemli bir araştırma konusu olacaktır. Dijitalleşmenin sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri, gelecekteki çalışmaların, özellikle dijital bankalar olan Hayat Finans ve T.O.M. Bank ve diğer katılım bankalarının faaliyetlerini inceleme konusu yapmaları, sürdürülebilirliğin gelecekteki yönelimlerini anlamak açısından önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, F., Kaya, F. (2022). Katılım Bankalarının Kurumsal Sürdürülebilirliklerini Etkileyen Finansal Performans Göstergelerinin İncelenmesi, *Maliye ve Finans Yazıları*, 117.
- Alhammadi, S. (2024). Islamic finance as a driver for enhancing economic sustainability and innovation in the GCC, *Journal of Science and Technology Policy Management*.
- Aliyu, S., Hassan, M. K., Yusof, R. M. and Naiimi, N. (2017). Islamic Banking Sustainability: A Review of Literature and Directions for Future Research, *Emerging Markets Finance & Trade*, 53.
- Canbaz, M. F. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve İslami Finans Perspektifi, *Gaziantep University, Journal of Social Sciences*, 21 (4).
- Geyikli, E. Y., Gökırmak, h. (2021). Katılım Bankacılığı ve Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma, *BEYDER*, 16, 1.
- Kalaycı, M., Cevherli, F. (2024). Katılım Bankacılığı ve Sürdürülebilirlik: Finansal Dönüşümde İkili Etki, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 39.
- Kepli, M. Y. Z. (2012). Islamic Finance in Hong Kong, *Hong Kong Law Journal*, 42 (3).
- Paltrinieri, A., Dreassi, A., Migliavacca, M. and Pisera, S. (2020). Islamic finance development and banking ESG scores: Evidence from a cross-country analysis, *Research in International Business and Finance*, 51.
- Sacarcelik, O. (2019). Sustainability in Islamic Finance: Regulatory Developments and Environmental, Social and Governance (ESG) Practices of Islamic Financial Institutions. *Yearbook of Islamic and Middle Eastern Law*, 20, 119-140.
- Sarker, N. I., Khatun, M. N., Alam, G. M. (2020). Islamic Banking and Finance: Potential Approach For Economic Sustainability In China, *Journal of Islamic Marketing*, Vol. 11, No. 6.
- Şendurur, U., Temelli, F. (2018). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Geleneksel Bankalar ve Katılım Bankalarının Sürdürülebilirlik Açısından Karşılaştırılması, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20, 2.
- Türkan, Y., Kılıç, E. (2021). Katılım Bankaları İsmiinin ‘İslami Bankalar’ Olarak Değiştirilmesinin Toplumsal Algı Üzerine Etkisi, *TRB1 Bölgesi Üzerine bir Uygulama Çalışması*, *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2.
- BIST Sürdürülebilirlik Endeksine Alınma Temel Kuralları
- <https://www.borsaistanbul.com/files/bist-surdurulebilirlik-endeksi-temel-kurallari-31122014.pdf>